

Bijlage 10.3: Nadere specificatie Perceel 3 Drukbegrazing Veluwe Zuid 2026

1. Inleiding

Deze bijlage is nadere specificatie voor Uitvoeringsperceel 3: Drukbegrazing SPUK2 Veluwe Midden 2026-2032 en bevat de nadere informatie over de uitvoering van deze drukbegrazing.

Door onder meer de stikstofdepositie treedt er kunstmatige verrijking op in de aanwezige droge en natte heidevegetaties op de Veluwe. Hierdoor treedt er extra vergrassing op en wordt de oorspronkelijke vegetatie verdrongen door bijvoorbeeld pijpenstrootje (*Molinia caerulea*). Vanuit het dagelijks beheer en de SNL-methodiek worden de heidevelden onderhouden met incidenteel maaiwerk en het begrazen met schapen. Uiteindelijk is het reguliere beheer niet toereikend genoeg om de kunstmatige verrijking tegen te gaan en dienen er aanvullende maatregelen getroffen te worden om de vergrassing teniet te doen.

Naast de reguliere begrazing vanuit het dagelijks beheer en de SNL, wordt extra drukbegrazing ingezet vanuit de SPUK om als aanvullende maatregel de kunstmatige verrijking tegen te gaan en hierdoor gehoor te geven aan de gestelde Natura 2000-doelen. Op de delen van de heideterreinen waar het meeste rendement verwacht kan worden, wordt de extra drukbegrazing ingezet. De op de kaart aangegeven vlakken bevatten grote stukken met vegetatie van pijpenstrootje. Binnen deze heideterreinen is in het kader van de PAS extra gechopperd en/of gemaaid in de vorm van smalle banen.

Perceel Drukbegrazing SPUK2 Veluwe Midden bestaat uit meerdere objecten en omvat terreinen op Kootwijk/Hoog Buurlo, Schenkenshul en Terlet (zie diverse bijlagen).

Dit uitvoeringsperceel 3 wordt (anders dan de andere uitvoeringspercelen) gefinancierd via een uitkering uit de zogenoemde Specifieke Uitkering Programma Natuur 2 (SPUK2) van de provincie Gelderland. De opdracht zal daarom afzonderlijk worden verleend en de financiële administratie dient afzonderlijk van de andere uitvoeringspercelen te verlopen.

De werkwijze van Drukbegrazing is anders dan in meer reguliere begrazing. Daarom is in dit document deze drukbegrazing afzonderlijk omschreven.

Op de percelen voor de drukbegrazing zijn ten tijde van drukbegrazing geen andere vormen van begrazing actief anders dan de reguliere inheemse fauna in de gebieden (edelhert, ree etc).

2. Opdrachtomschrijving

2.1 Doel en aard van de opdracht Perceel 3 Drukbegrazing

2.1.1 Doelstelling

Het primaire doel op de terreinen met drukbegrazing is het in standhouden en of positief ontwikkelen van een heidevegetatie. Hierbij is het terugdringen van bosopslag en grasvegetaties een belangrijke en aanvullende maatregel op het reguliere beheer. Voor het terugdringen van bosopslag en grasvegetaties ten behoeve van heidevegetaties wordt gescheperde en in aantal gevallen eventueel gerasterde schapenbegrazing als een zeer belangrijk beheermiddel ingezet. Om ecologische- en cultuurhistorische redenen wordt gekozen voor een begrazing met schapen middels een aantoonbaar compacte gescheperde en in aantal gevallen gerasterde kudde.

De opdracht betreft het realiseren van een ecologische en cultuurhistorische landschapsvormende begrazing, bij voorkeur bijdragen aan het in stand houden van zeldzame Nederlandse landbouw schapenrassen, instandhouding ambacht van schaapherder, bijdragen in het kader van recreatie/educatie en participatie en het administreren van gegevens, hierna te noemen diensten, ten behoeve van Staatsbosbeheer (als aanbestedende dienst), provincie eenheid Gelderland; Beheergebied Veluwe Zuid.

Onder uitvoeren van deze compacte gescheperde en in aantal gevallen gerasterde schapenbegrazing wordt verstaan de diensten zoals:

- Verruimen van de biodiversiteit in de aangegeven gebieden;
 - o Toename van het aantal soorten planten en dieren in de begraasde gebieden;
 - o Terugdringen van de dominante soorten in de aangegeven gebieden;
 - o Bestrijden van ongewenste vegetatie;
- Ontwikkelen en behouden van een robuuste, natuurlijke afwisselende structuurrijke heidevegetatie en overgangen naar hoogveenvegetatie met een grote variatie aan ecologische niches;
- Geven van voorlichting aan bezoekers van het gebied over de kudde, de begrazing, de doelen en het beleid op dat gebied;
- In voorkomende gevallen een bijdrage leveren aan maatschappelijke activiteiten zoals; recreatief, toeristisch, maar ook sociaal of met een zorgvraag;
- Openstaan voor ondersteuning van de lokale economie met streekproducten, gerelateerd aan schapenbegrazing;
- In voorkomende situaties advies geven omtrent begrazinginstructies en methoden
- Alle ondersteunende diensten zoals:
 - o Administreren/rapportage graasdagen, uitgevoerde werkzaamheden, bijzonderheden, resultaat en advies;
 - o Administreren en in kaart brengen aangetroffen bijzondere soorten;
 - o Als ambassadeur optreden/informeren publiek (bezoekers).

De diensten die voortkomen uit de drukbegrazing worden in de volgende paragrafen verder uitgewerkt.

2.1.2 Algemene opdrachtomschrijving

De drukbegrazing dient plaats te vinden met een aantoonbaar compacte gescheperde schaapskudde van Drents Heideschaap of vergelijkbaar, met hoedende honden. Naast de schapen wordt het op prijs gesteld als er ook een aantal geiten van een op de vegetatie passend geiten-ras worden toegevoegd aan de begrazingskudde met een maximum van 8-10% van de graasdieren. *Als het door terreinomstandigheden beter is voor de te behalen kwaliteit van het terrein, kan in een*

beperkt aantal gevallen ook worden gewerkt met rasters op voor de kudde passende oppervlakte. Hiertoe is altijd voorafgaande toestemming van de toezichthouder nodig.

De schapen (druk)begrazing betreft vooral de heide, grazige vegetaties. De begrazing is erop gericht om een structuurrijke heidevegetatie te ontwikkelen en te behouden. Hierbij moet worden gedacht aan het begrazen volgens een soort rasterpatroon, waarbij in de loop der tijd verschillende natuurlijke gradiënten kunnen ontstaan. Dit rasterpatroon wordt na opdrachtverlening op aanwijzing de begeleider van Staatsbosbeheer uitgevoerd in goede samenspraak met opdrachtnemer.

Door te schuiven binnen de terreindelen met de drukbegrazing per ronde wordt voorkomen dat er wordt overbegaasd en er daardoor juist zoveel mogelijk variatie kan ontstaan.

Binnen deze gebieden en rondom de bewerkte delen wordt op 25% van de oppervlakte drukbegrazing uitgevoerd conform bovenstaande seizoenen.

Er wordt begraasd om de gestelde doelen te realiseren (zie 2.1.1). Daarnaast wordt ook medewerking gegeven om de maatschappelijke doelen van Staatsbosbeheer als beschreven in door middel van Participatie vorm en inhoud te geven.

De drukbegrazing start in 2026 op 1 juli en loopt tot 31 oktober van dit jaar (met uitloop naar 30 november wanneer het groeiseizoen dit toelaat).

Het graasseizoen voor de overige jaren (2027 tot en met 2031) en optionele gevraagde deel (2032) start op 1 april (bij voorkeur -en uiterlijk- 1 mei) en loopt eveneens tot 31 oktober (met uitloop naar 30 november wanneer het groeiseizoen dit toelaat). De vegetatie in de begrazingsgebieden gaat altijd kort de winter in. De start op 1 mei verdient de voorkeur boven een eerdere datum, vanwege met name de ontwikkeling van de vegetatie in de terreinen en het beoogde effect van de begrazing.

Er worden *minimaal* 80 schapen per kudde ingezet per graasronde, waarbij het op prijs wordt gesteld als (maximaal) 8-10% geiten wordt ingezet. De intensiteit van de begrazing dient in het begin hoog zijn en wordt dit in de loop van de jaren geëxtensieerd, conform onderstaande overzicht op basis van graasdagen per hectare per jaar en het aantal graasronden:

Jaar	Minimale Graasdruk (graasdagen per ha per jaar)	Aantal graasronden	Optioneel toegevoegde Graasdruk (graasdagen per ha per jaar)	Aantal graasronden voor optioneel toegevoegd.
Basisopdracht				
vanaf 1 juli 2026	500	1 of 2	n.v.t.	n.v.t.
2027	1000	3	n.v.t.	3
2028	800	2	200	1
2029	800	2	200	1
2030	600	2	200	n.v.t.
2031	600	2	200	n.v.t.
Optioneel				
2032	600	2	200	n.v.t.

Voor de optioneel gevraagde graasdruk en -graasjaar wordt in de inschrijving om afzonderlijke prijzen gevraagd. De optioneel gevraagde graasdruk (en het optionele jaar 2032) wordt voor de drie terreinen (Kootwijk/Hoog Buurlo, Schenkenshul en Terlet) afzonderlijk aangeboden.

Er dient jaarlijks door ON te worden aangetoond dat de gevraagde graasdruk wordt behaald. De werkwijze hiertoe dient ON in het gevraagde Plan van Aanpak aan te geven.

Aan het einde van het graasseizoen vindt jaarlijks, in gezamenlijk overleg, een evaluatie plaats over het functioneren van de dienst. Indien deze door opdrachtgever onvoldoende wordt bevonden kan opdrachtgever ertoe besluiten de overeenkomst te ontbinden zonder verrekening van kosten voor toekomstige jaren.

De opdrachtnemer dient bereid te zijn om (maximaal) 4 schapen per kudde van een zender met monitoringssysteem te voorzien, waaruit de locaties en intensiteit tijdens de begrazing door Staatsbosbeheer kan worden gemonitord voor beheerevaluatie en verantwoording richting subsidiegever. Dit dient te worden toegepast indien de toezichthouder van Staatsbosbeheer hier om vraagt en behoeft naar verwachting niet permanent.

Zie voor verdere informatie ook de bij deze inschrijving behorende bijlagen, waaronder concept-Raamovereenkomst, Programma van Eisen, Afspraken.

Wie voor Staatsbosbeheer directievoering en toezicht verzorgd, wordt bij opdrachtverlening bekend gemaakt. De toezichthouder van Staatsbosbeheer zorgt voor de begeleiding, toezicht en controles in het veld.

2.1.3. Terreinen

De te begrazen terreinen liggen in het noordwestelijk deel van de Provincie Gelderland en zijn allen gesitueerd op de Veluwe en vallen onder de gemeente(n) Apeldoorn en Arnhem. Binnen de Staatsbosbeheerorganisatie liggen de te begrazen gebieden in de provinciale eenheid Gelderland, Beheergebied Veluwe Zuid.

Maat Regel nummer	Terreinnr.	Natura 2000 gebied	Terrein	Oppervlakte drukbegrazingsgebied	Oppervlakte Uitvoering drukbegrazing
A37	VHS_A03ab	Veluwe	Kootwijk/Hoog Buurlo	26,3 ha	6,6 ha
A37	VHS_A03c	Veluwe	Schenkenshul	19,9 ha	5,0 ha
A37	VHS_A03d	Veluwe	Terlet	38,9 ha	9,8 ha
<i>Tabel: Oppervlakten terreinen Drukbegrazing Veluwe Zuid.</i>				85,1 ha	21,4 ha

De te begrazen terreinoppervlakten zijn door Staatsbosbeheer ingemeten met smartphone in combinatie met een GIS app. Zowel de app als smartphone hebben een bepaalde afwijking in het gebruik en zijn zeker niet nauwkeurig te noemen. Ook kunnen de oppervlakten jaarlijks wat worden aangepast. Deze afwijkingen dienen geaccepteerd te worden.

Aan de genoemde gebieden, hoeveelheden en percentages kunnen geen rechten worden ontleend. Opdrachtgever heeft geen afnameverplichting.

Zie Bijlage 12.3 voor Overzichtskaart Uitvoering Drukbegrazing SPUK1 A37; Overzichtskaart Deelgebieden voor een duidelijker kaartbeeld van de terreinen en ligging van de gebieden met Extra drukbegrazing. Voor meer details zie Bijlage 2 voor de gedetailleerde terreinkaarten van de verschillende gebieden.

(Digitale) hantering van de oppervlakten/terreinen

Bijlage 12.3 bevat de betreffende overzichtskaarten van de terreinen.

De contouren van de locaties zijn in shapefile beschikbaar, welke bij de offerteaanvraag worden gevoegd (bijlage 12.3a). In de uitvoering zal op aanwijz van de toezichthouder op praktische wijze met de begrenzing worden omgegaan, waarbij veldomstandigheden bepalend zijn. Uitgangspunt daarbij is dat de oppervlakten van de begrazing conform- of binnen de in dit document aangegeven totaal oppervlakte blijft.

De Opdrachtnemer dient zelf een **ArcGISonline** account te hebben en dient de gegevens van dit account kenbaar te maken aan de Opdrachtgever.

Staatsbosbeheer zal de Opdrachtnemer toegang verlenen tot de kaartlagen waar de benodigde informatie aan grenzen en contouren in zijn weer gegeven.

Dit voor bepaling van de eigen positie t.o.v. van de werkcontouren, waarmee het werk dan eenvoudig kan worden uitgezet of uitgevoerd en eventueel voorkomende bijzondere soorten Flora en Fauna worden vastgelegd. Ook kan het systeem worden gebruikt tijdens de inventarisaties/ terreinverkenningen/ veldbezoeken et cetera. Staatsbosbeheer zal hiertoe de benodigde ondergronden/kaartlagen aanleveren.

== == == ==